

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

תאריך: י"א תמוז, תשע"ה 28/06/2015

סומן: כ-01-12563

בפנייתך אלינו אנא ציין מספר תיק

- בהול -

לכבוד

ח"כ יעל גרמן

כנסת ישראל

שלום רב,

הנדון: שעת המבחן הדמוקרטית: לא להיכנע לאיומיו של מונופול הגז

בשם התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר, (להלן: "התנועה") הרינו לפנות אליכם כדלקמן:
מכתב זה עניינו קריאה למנוע עקיפה חסרת תום לב וחסרת תקדים של סמכויות הממונה על ההגבלים העסקיים, לכאורה מטעמי מדיניות חוץ וביטחון, והעברתם לידי ממשלת ישראל. אל לנו להתבלבל - אין המדובר בהחלטה טכנית, כי אם בהחלטה מהותית ביותר, בעלת השפעה לדורי דורות. מהלך בלתי ענייני ובלתי סביר זה, המסכל באצטלה ביטחונית את מימוש תכליות דיני ההגבלים העסקיים, יוביל לביצורו של מונופול הגז בצורה שתהווה סכנה לשלטון החוק, ליכולת המשילות ולדמוקרטיה הישראלית בכללותה. על כן, יש לעמוד בנחישות ובעוז רוח על עצמאות הרשות המקצועית - הרשות להגבלים העסקיים - ולאפשר לה למלא את תפקידה ולהביא להסדרה ראויה של משק הגז, בדרך החוקית שהותוותה לשם כך.

1. בימים אלו ניצבת מדינת ישראל בפני האתגר העצום של אסדרת משק הגז הטבעי, העתיד לשנות את פניה של הכלכלה הישראלית ולהשפיע על חוסנו של המשטר הדמוקרטי. זוהי שעת מבחן לאיתנותה של מדינת ישראל ולנכונותה לפעול באומץ למול מונופול אימתני ודורסני, על מנת להבטיח את קידום האינטרס הציבורי, עתה ולמען הדורות הבאים.
2. פנייתנו זו נשלחת לאור ההצבעה הקרבה בעניין העברה לידי הממשלה כולה את סמכויות שר הכלכלה לעקוף את סמכויות הממונה על ההגבלים העסקיים מטעמי חוץ וביטחון. דיון זה מהווה נדבך נוסף במסלול הכולל שמטרתו "הלבנת" המהלך לעקיפת סמכויות הממונה על ההגבלים העסקיים (להלן: "הממונה"), שהינו הגורם המומחה והמקצועי האמון על הבטחת התחרות במשק, והניסיון להכשרתו בדיעבד באמצעות נימוק של טעמי מדיניות חוץ וביטחון. דרך פעולה זו של הממשלה נובעת מכניעתה לתכתיבי מונופול הגז, בניגוד לאומץ הלב שהפגין הממונה ולעמדתו המקצועית, לפיה יש לעמוד על פירוק מונופול הגז ומניעת ביצורו כהסדר כובל, לשם מניעת הפגיעה בכלכלה ובדמוקרטיה הישראלית.
3. למעשה, וויתורי הממשלה על דרישותיה הראשוניות בנושא התחרות ומבנה משק הגז, אשר הובילו להתפרקות הממונה, ורשימת וויתורים ונסיגות שמבצעת הממשלה בשבועות

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

האחרונים במהלך המשא ומתן עם חברות הגז, מצטרפים למחדלי הממשלה ורשויותיה למול חברות הגז בעשור האחרון.

4. מונופול הגז איננו גזירת שמיים ואף לא תוצאה היסטורית בלתי נמנעת, כמבנים הרסניים אחרים במשק. מדובר במונופול שהוקם, יש מאין, **בחסות מחדלי וכשלי הרשויות**, אשר בניגוד לדין, העניקו לשותפות הגז רישיונות חיפוש מעבר למותר על פי הוראות חוק הנפט, התשי"ב-1952, לא אכפו עליהם את לוחות הזמנים הקבועים בחוק לפיתוח המאגרים, ולא מיצו איתם את דיני ההגבלים העסקיים.
5. ניכר כי רשויות המדינה, כמו הממשלה עתה, נתפסו להנחות יסוד מוטעות מיסודן, במרכזן התפיסה, כי חברות הגז, קבוצת דלק וחברת נובל אנרג'י, הן אשר נשאו בסיכונים כלכליים אדירים למען מציאת הגז, דבר היוצר חובה, כזו או אחרת, של המדינה כלפיהם. במקביל לכך שהמדינה, לכאורה, "חייבת להם", השתרשה התפישה, שהמדינה "חייבת אותם", זקוקה נואשות דווקא לאותן חברות ותלויה בהן לצורך הפקת הגז, ולכן צריכה לבוא לקראתם בכל דבר ועניין, תוך רמיסת האינטרסים של הציבור.
6. מהנחות אלו נוצרה קונספציה מוטעית והרסנית, כאילו מצויה המדינה בנקודת מוצא של נחיתות מעשית ומוסרית למול השותפויות, במסגרת ההתדיינות בדבר אכיפת הדין עליהם ובפרט במניעת פירוק ההסדר הכובל והמונופול שיצרו.
7. **ואולם, אל לרשות המחוקקת להישבות באותן קונספציות מוטעות.** מדינת ישראל ותושביה אינם בעלי חוב של השותפויות ואינם תלויים בהן. הגז שייך למדינה ולכלל אזרחיה, ותפקידה של המדינה, ושל הממונה על ההגבלים העסקיים בשמה, הוא לדאוג לאינטרסים של הציבור ולקבל החלטות שתבטחנה את זכויות הציבור במאגרי הגז. ואכן, **ניתן ליצור הסדר שיותיר די רווח בידי חברות הגז מבלי להעניק להם כוח מונופוליסטי מסוכן.**
8. אולם, הממשלה נכנעת לאיומי חברות הגז, לפיהם יעכבו את פיתוחו של מאגר "לוויתן", במקום לאכוף עליהם את הדין, ובשם חשש זה ממהרת לוותר מולן על אינטרסים חיוניים של הציבור, על עצמאות אנרגטית, על פריחה כלכלית, על תרומה משמעותית לתעשייה בישראל, על הכנסות ראויות ממיסים ועל הורדת יוקר המחיה לכל בית אב בישראל.
9. כך למשל פורסם כי חברות הגז דחו שתי הצעות חלופיות של משרד האוצר לקביעת מנגנוני פיקוח על מחירי הגז.¹ מה שהגדירו במשרד האוצר כ"פיצוץ בשיחות על פיקוח המחירים" אינו יכול שלא לעורר תמיהה ובלבול – שהרי הממשלה היא זו שמחליטה האם להכניס מוצר כלשהו לפיקוח, ואינה זקוקה להסכמתו של מי מיצרני אותו מוצר.
10. עוד פורסם כי המדינה הסכימה לדחות בשנתיים את פיתוח מאגר לוויתן.² כך, בעקבות

¹ ליאור גוטמן "חברות הגז פוצצו השיחות עם האוצר" כלכליסט (2.6.15).

² אבי בר-אלי "המדינה הסכימה לדחות בשנתיים את פיתוח מאגר לוויתן" the marker (18.6.15).

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

לחצים מצד חברות הגז, נאותה הממשלה לתקן את תנאי שטר החזקה שהוענק לחברות הגז, זאת בעוד שעל פי דין – עיכוב בפיתוח המאגר מאפשר למדינה להפקיע את זכויותיהן של החברות במאגר. **אם לא די בכך, הממשלה אף נוטה להיעתר לדרישת החברות לאפשר את ייצוא רבע מהגז שבמאגר תמר למצרים**, בניגוד להחלטת הממשלה שהתנתה את הייצוא מתמר לחיבור מאגר לווייתן לחוף. ומתבקשת השאלה, הכיצד דחיית פיתוח המאגר בשנתיים מסייעת למניעת עיכובו? המדובר בדבר והיפוכו, שמצביע על הכשל הבסיסי ביותר במתווה אותו מקדמת הממשלה והעומד בראשה.

11. מפרסום נוסף עולה כי **הממשלה בוחנת אפשרות לתיקון חוק מיסוי רווחי נפט** (להלן: "חוק ששינסקי"), **זאת לאור דרישת חברות הגז לדחות בשנתיים את גביית ההיטל על רווחי הגז**.³ בנוסף **דורשות חברות הגז כי המדינה תשתתף בעלות הנחתו של הצינור לייצוא הגז למצרים**. כל זאת בניגוד לחוק ששינסקי הקובע כי המדינה לא תישא בעלויות הקמה של תשתית לייצוא גז, ולא תאפשר את קיזוז חבות המס בגין עלויות אלו כהוצאה מוכרת.

12. נוסף על כל זאת, פרסם כי **חברות הגז מסרבות לדרישת הממשלה למכור את מאגרי 'תנין' ו'כריש' בתוך 14-18 חודשים**, ודורשות שיותר להן להחזיק במאגרים במשך 36 חודשים נוספים⁴ ואף עומדות על קבלת תמלוגים מן המכירות מהן, דבר המסכל כל סיכוי לתחרות ולהורדת מחירים.⁵

13. יצוין, כי מאחר וכל הליך המשא ומתן מתנהל בתדרי תדרים והרחק מעינו של הציבור, תוך הכחשת עצם קיומו, מקורות המידע היחידים לדאבונו הם פרסומים שונים בתקשורת.

14. ועתה ההכרעה העומדת בפניכם, מתן גיבוי לניסיון לעקוף את סמכויות הממונה, תימנע ממנו את היכולת ליצור תנאים - ולו מינימאליים - שיאפשרו תחרות במשק הגז, ובכך תשמר ותעצים היא את כוחן המונופוליסטי הרב של חברות הגז על חשבון טובת הציבור.

15. **כניעת הממשלה והכנסת לדרישות חברות הגז, כפי שתוארה לעיל, ממחישה באופן מובהק, ואף מעוררת חרדה, את הסכנה הטמונה לכלכלה ולדמוקרטיה הישראלית מעצם קיומו של מונופול אנרגיה אימתני, השולט בעתודות האנרגיה של המדינה ומכתיב את תנאי המשא ומתן וסדר היום. אל לכנסת להיות חותמת גומי ולהתיר לממשלה למכור את האינטרסים של אזרחי ותושבי מדינת ישראל בנקל.**

16. הסחטנות המופעלת מצד חברות הגז מהווה דוגמה חייה ועכשווית למציאות שאליה יובילו ההחלטות שתתקבלנה בימים הקרובים. זאת כאשר על הסכנה מפני המשך קיומו של מונופול

³ אבי בר-אלי "מס של חברות הגז במיליארדי שקלים ידחה? חוק ששינסקי על הכוונת" **TheMarker** (16.6.15).
⁴ ליאור גוטמן "שיחות הגז תקועות: דלק ונובל לא מוכנות לשחרר את כריש ותנין, ולא להעבירם לנאמן" **כלכליסט** (21.6.15).

⁵ אבי בר-אלי, "דמי תחרות": ההבטחה החשאית והאבסודית של נתניהו למונופול הגז", אתר **TheMarker** (28.06.15).

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

المحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

הגז התריע מבעוד מועד הממונה על ההגבלים העסקיים, יחד עם ארגונים ציבוריים ואנשי מקצוע רבים.

17. המהלך הנוכחי, בו הממשלה מתעלמת מקריאות הסכנה, ובוחרת להכשיר את עקיפת סמכויות הממונה, בדיעבד, על ידי שימוש בטעמי מדיניות חוץ וביטחון – מהווה פגיעה חמורה בטובת הציבור, אשר מופקר לטובתם של בעלי ההון והאינטרסים הכלכליים של חברות הגז.

18. בל נטעה לחשוב כי יש ממש באיומיהן של חברות הגז, שמא ימנעו מפיתוח המאגרים, כך שיחסי המדינה עם מדינות הייצוא מכגון ירדן ומצרים יפגעו – שכן מדובר באיומי הבל וסרק. ראשית, הממשלה יכולה להבטיח את אספקת הגז לשכנותיה מכל בעל חזקה, ואין כל סיבה שמדינות אלו יקבלו את אספקת הגז דווקא מחברת נובל אנרגי או דלק, ולא מחברה אחרת המתחרה בהן. שנית, בידי הממשלה ישנם כלים רבים להבטחת פיתוח מאגרי הגז, על פי לוחות זמנים שתבחר ואף סנקציות בהן יכולה הממשלה לנקוט במידה וחברות הגז ימנעו ממילוי התחייבויותיהן בשטר החזקה.

19. כך למשל, סעיף 29(ג) לחוק הנפט, התשי"ב-1952 מסמיך את שר התשתיות והאנרגיה להפקיע את החזקה מידי בעל החזקה, במידה שהאחרון לא הפיק נפט בכמויות מסחריות בתוך שלוש השנים הראשונות למתן החזקה. לשר מוקנית גם הסמכות לחייב בעלי רישיונות שכבר הגיעו לתגליות לפתח את המאגרים על מנת להפיק גז טבעי, בהתאם לסעיף 24 לחוק האמור.

20. המחוקק, חברי הכנסת שהיו במקומך אך לפני מספר שנים, אמרו את דברם באופן נחרץ וברור, וקבעו את הסמכויות המתאימות לאסדרת ענף הגז ולחיוב גורמים פרטיים בפיתוח מאגרי גז תוך תקופה קצובה. ואולם, מתוך חששות בעלמא, שמקורן בבעלי אינטרסים בעלי ממון רב וכוח רב עוד יותר, נמנעת הממשלה מלפעול על פי סמכויותיה, ומחפשת כל דרך אפשרית שלא להבטיח את שלטון החוק ואת האינטרסים של הציבור כולו.

21. מחובתה של הכנסת שלא לאפשר את הפגיעה במעמדה ובניצולה הציני לשם קידום אינטרסים של גורמים פרטיים על חשבון אלו של הציבור, אלא עליה לעמוד בגאון כנגד ניסיונות הממשלה לעקוף את סמכויות הממונה ולהימנע מאכיפת החוק על חברות הגז. אנו פונים אליך בזאת בבקשה שלא להתיר את המשך התנהלותה הדורסנית של הממשלה, אלא לקרוא בגאון למימוש תכליות דיני ההגבלים העסקיים במלואן, ללא מורא ומבלי לחצים מחוץ.

22. לקראת סיום, תבקש התנועה לאיכות השלטון לעדכן כי היום פנתה היא ליועץ המשפטי לממשלה ולמפקח המשטרה, בקריאה לחקור את התנהלות בעלי זכויות בגז כפי שעלתה מגילויים של שניים מחברי הכנסת, לפיהן לכאורה יצחק תשובה או "ברוני גז" ושלוחיהם פנו אל חברי הכנסת האמורים והציעו סיוע לקידום האג'נדה שלהם בתמורה ל"הורדת פרופיל" במאבקם בגז. ככל שהצעות דומות הונחו או יונחו בפניך על ידי בעלי עניין

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل
The Movement for Quality Government in Israel

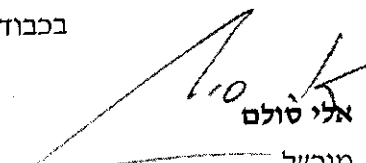

ושלוחיהם, וכן כל פניה מבעל עניין בנושא, התנועה קוראת לכם לפרסם הדבר כלפי כולי
עלמא או לכל הפחות לעדכן במידע זה את היועץ המשפטי לממשלה ו/או מפכ"ל המשטרה.

לאור האמור לעיל, אנו קוראים לך שלא להתיר לממשלה לעקוף את סמכויות הממונה על
ההגבלים העסקיים מטעמי חוץ וביטחון שניתן להשיגם אף בדרכים אחרות ופחות פוגעניות
כלפי הציבור. אנו קוראים לך שלא ללכת שבי אחרי איומים כוחניים ונימוקי כדאיות קצרי טווח,
תוך מכירת אינטרסים חיוניים ארוכי טווח מדינת ישראל. ההחלטות שיקבעו בעת הזו יזכרו
לדורות והשפעתן על כל תחומי המשק והחברה תהיה כבירה.

בכבוד רב,

דניאל דושניצקי, עו"ד
המחלקה המשפטית
התנועה למען איכות השלטון בישראל

אלי סולם
מנכ"ל
התנועה למען איכות השלטון בישראל